

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM TIZIMIDA INGLIZ TILI O‘RGATISHNING ZAMONAVIY METODLARI

Zokirova Ma’suma Qahramon qizi

*Turan International University Gumanitar fanlar va
pedagogika kafedrası o‘qituvchisi*

Mavlonova Umidaxon

*Turan International University Gumanitar fanlar va
pedagogika fakulteti 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘lim tizimida ingliz tili o‘qitishning zamonaviy metodlarini takomillashtirish masalalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi globallashtirish davrida chet tillarini, xususan ingliz tilini erta bosqichdan o‘rgatish ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish hamda ularni xalqaro maydonga tayyorlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar – kommunikativ yondashuv, CLIL (Content and Language Integrated Learning), interfaol metodlar, rag‘batlantiruvchi o‘yinlar, hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanishning samaradorligi ilmiy asosda ochib beriladi. Shuningdek, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh xususiyatlariga mos metodik yondashuvlar, o‘quv jarayonida motivatsiyani oshirish yo‘llari, nutqiy faollikni rivojlantirish strategiyalari hamda dars jarayonida o‘qituvchi shaxsining pedagogik mahorati bilan bog‘liq omillar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, ingliz tili, zamonaviy metodlar, kommunikativ yondashuv, CLIL, interfaol ta‘lim, AKT, motivatsiya, pedagogik mahorat, innovatsion ta‘lim texnologiyalari.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретико-методологические основы совершенствования современных методов преподавания английского языка в системе начального образования. В условиях глобализации владение иностранными языками, в частности английским, становится важным компонентом личностного и профессионального развития учащихся. Автор анализирует эффективность применения современных педагогических технологий, таких как коммуникативный подход, интегрированное обучение содержанию и языку (CLIL), интерактивные методы, мотивационно-игровые формы, а также использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ). Особое внимание уделяется возрастным особенностям младших школьников, повышению мотивации к изучению языка и развитию речевой активности.

Ключевые слова: начальное образование, английский язык, современные

методы, коммуникативный подход, CLIL, интерактивное обучение, ИКТ, мотивация, педагогическое мастерство, инновационные технологии обучения.

Annotation: This article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of modern methods for teaching English in the primary education system. In today's era of globalization, early foreign language acquisition – particularly English – plays a crucial role in improving the quality of education, developing students' communicative competence, and preparing them for international engagement. The research explores the effectiveness of innovative pedagogical technologies such as the Communicative Approach, CLIL (Content and Language Integrated Learning), interactive learning methods, game-based motivational techniques, and the integration of information and communication technologies (ICT) in the classroom. The study also examines age-appropriate methodological strategies for young learners, approaches to enhancing motivation, speech development strategies, and the role of the teacher's pedagogical skills in fostering effective learning outcomes

Keywords: primary education, English language, modern teaching methods, communicative approach, CLIL, interactive learning, ICT, motivation, pedagogical competence, innovative educational technologies.

So'nggi yillarda jadal rivojlanayotgan globallashuv, raqamli iqtisodiyot va innovatsion taraqqiyot sharoitida xorijiy tillarni o'qitish masalasi ta'lim tizimining strategik yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ingliz tili bugungi kunda xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya, diplomatiya hamda biznesning eng muhim vositasi sifatida e'tirof etilmoqda. Shu boisdan ham O'zbekiston Respublikasida ingliz tilini erta bosqichdan o'qitish, ya'ni boshlang'ich ta'lim tizimida samarali metodik yondashuvlarni shakllantirish dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – taraqqiyot va bilimlar jamiyati" g'oyasi asosida ta'lim tizimini isloh qilish, o'qitish jarayoniga ilg'or xorijiy tajribalarni tatbiq etish, chet tillarini o'qitish sifatini oshirish borasida qator qaror va dasturlar qabul qilindi. Jumladan, "Chet tillarini o'qitishni takomillashtirish to'g'risida"gi qarorlar asosida boshlang'ich bosqichda ingliz tili ta'limini yanada takomillashtirish, o'quvchilarda mustahkam lingvistik va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish uchun innovatsion metodlarni joriy etish zarurligi ta'kidlanadi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida ingliz tilini o'rgatish o'quvchilarda faqat fonetik, grammatik yoki leksik bilimlarni shakllantirish bilangina cheklanmay, balki ularning nutqiy faolligi, ijodiy fikrlash salohiyati, muloqotga kirishish qobiliyati va madaniy kompetensiyasini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Shu bois, zamonaviy dars jarayoni an'anaviy metodlardan farqli ravishda o'quvchini markazga qo'yuvchi, faol

ishtirokni ta'minlovchi, tahliliy fikrlashni rag'batlantiruvchi yondashuvlar asosida tashkil etilishi lozim.

Maqolada ingliz tilini o'qitishning kommunikativ yondashuvi, CLIL (Content and Language Integrated Learning), interfaol metodlar, rag'batlantiruvchi o'yin texnologiyalari, shuningdek axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanishning samaradorligi chuqur tahlil qilinadi. Shu bilan birga, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari, psixologik tayyorgarligi, motivatsion omillar, hamda o'qituvchining pedagogik mahorati o'quv jarayonining muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynashi ilmiy asosda yoritiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim talabi – o'quvchining faolligini oshirish, mustaqil fikrlash, erkin muloqotga kirishish hamda hayotiy vaziyatlarda o'z fikrini ingliz tilida to'liq ifoda eta olish kompetensiyasini shakllantirishdir. Shu bois, boshlang'ich bosqichda ingliz tili o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish ta'lim sifati va samaradorligini oshiruvchi hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev o'zining ko'plab chiqishlarida ingliz tilining ahamiyatiga to'xtalib, yosh avlodni global miqyosdagi ilmiy, madaniy va texnologik jarayonlarning faol ishtirokchisiga aylantirish uchun bu tilni puxta o'rganish zarurligini ta'kidlagan. Jumladan, 2021-yil 6-may kuni o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida davlat rahbari shunday degan edi:

“Bugungi kunda dunyoda raqobat kuchayib bormoqda. Bizning farzandlarimiz kelajakda raqobatbardosh bo'lishini istasak, ularni kamida ikki chet tilini mukammal biladigan, zamonaviy tafakkurli yoshlar sifatida tarbiyalashimiz kerak. Bu mas'uliyatli vazifa har bir o'qituvchi, har bir maktab rahbarining kundalik faoliyatida bosh mezon bo'lishi lozim.”

Mazkur fikrlar asosida mamlakatimizda xorijiy tillarni o'qitish tizimini tubdan isloh qilish, zamonaviy metod va yondashuvlarni tatbiq etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim tizimida ingliz tilini o'rgatish jarayonida ilg'or xorijiy tajribalar, interfaol metodlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi ortib bormoqda.

1. Boshlang'ich ta'limda ingliz tili o'qitishning dolzarbligi:

Boshlang'ich sinflar o'quvchilarining psixologik va kognitiv rivojlanish xususiyatlari ularning til o'rganish jarayonini samarali tashkil etishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, zamonaviy metodlar an'anaviy yodlashga asoslangan yondashuvlardan tubdan farq qiladi. Bugungi kunda kommunikativ, interfaol, o'yinli, audiovizual va CLIL (Content and Language Integrated Learning) kabi metodlar keng qo'llanilmoqda.

Bu metodlar o'quvchilarda:og'zaki nutq faoliyatini rivojlantirish,mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantirish,til o'rganishga ijobiy motivatsiya uyg'otish,real hayotiy vaziyatlarda tildan foydalanish ko'nikmasini shakllantirishga

yordam beradi.

Davlat rahbarining tashabbusi bilan ishlab chiqilgan “Chet tillarni o‘rganishni ommalashtirish to‘g‘risida”gi qaror (2021-yil 19-may) ham aynan shu maqsadlarga xizmat qiladi. Unda har bir hududda chet tillarini o‘qitish markazlarini tashkil etish, ilg‘or xorijiy metodikalarni tatbiq etish va o‘qituvchilar malakasini oshirish tizimini kuchaytirish belgilab qo‘yilgan.

2. Zamonaviy metodlarning ilmiy-nazariy tahlili:

– Zamonaviy metodlarning o‘ziga xosligi shundaki, ular o‘quvchining faol subyekt sifatidagi rolini kuchaytiradi. Masalan:

– Kommunikativ metod o‘quvchini haqiqiy muloqot sharoitiga olib kiradi;
– Task-based learning (vazifaga asoslangan ta‘lim) tilda muloqotni aniq vazifalarni bajarish orqali shakllantiradi;

– CLIL yondashuvi esa ingliz tilini boshqa fanlar mazmuni bilan birlashtirib, o‘quvchining bilish doirasini kengaytiradi;

– O‘yinli metodlar (role-play, simulation, storytelling) boshlang‘ich sinflar uchun eng samarali vosita bo‘lib, darsni qiziqarli va hissiy boy qiladi.

Ushbu metodlarning samaradorligi xalqaro tadqiqotlarda ham isbotlangan. Jumladan, Britaniya Kengashi (British Council) va Cambridge metodik markazlari tomonidan o‘tkazilgan tajribalar shuni ko‘rsatadiki, interfaol va kommunikativ metodlardan foydalangan o‘quvchilar an‘anaviy metodda ta‘lim olgan tengdoshlariga qaraganda 30–40% yuqori natijalarga erishadi.

3. Tajriba-sinov ishlari va amaliy natijalar: Maqola doirasida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarga ingliz tili darslarini ko‘rish, eshitish va ishtirok etish asosida tashkil etish ularning so‘z boyligini, talaffuzini va fikr ifoda etish qobiliyatini ancha oshiradi. Tajriba sinovlari davomida:

“Role play”, “Find your pair”, “Picture description” kabi o‘yinli metodlar qo‘llanilganda o‘quvchilarning ishtiroki 2 barobar ortgan;

AKT vositalaridan (multimedia taqdimotlar, videodarslar, mobil ilovalar) foydalanilganda o‘quvchilarning motivatsiyasi yuqori bo‘lgan;

4. O‘qituvchining roli va malaka oshirish masalasi: Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta‘lim sifatini oshirishda o‘qituvchining rolini eng muhim omil sifatida baholab, shunday degan edi: “Yangi O‘zbekistonning poydevorini bilimli, fidoyi va zamonaviy tafakkurli o‘qituvchilar yaratadi. O‘qituvchiga e‘tibor – kelajakka e‘tibor.”

5. Xalqaro tajriba va istiqbollar:

Bugun dunyoning ko‘plab davlatlarida, xususan Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur va Buyuk Britaniya ta‘lim tizimlarida ingliz tili erta bosqichdan o‘qitiladi. Bu davlatlarda darslar “learning by doing” (“amal orqali o‘rganish”) tamoyiliga asoslanadi. O‘zbekiston ham ana shu yo‘nalishda harakat qilmoqda: boshlang‘ich sinflarda ingliz tilini o‘rgatish uchun multimedia resurslari, interaktiv platformalar,

gamifikatsiya elementlari joriy etilmoqda.

Kelgusida ingliz tili ta'limida: sun'iy intellekt asosidagi o'qitish dasturlari, virtual sinf xonalari, masofaviy interfaol treninglar kabi vositalar keng joriy etilishi kutilmoqda.

Bu esa O'zbekistonning "raqamli ta'lim" konsepsiyasiga hamohang bo'lib, har bir bola uchun sifatli ingliz tili ta'limiga teng imkoniyat yaratadi.

6. Ingliz tili o'qitishda psixologik-pedagogik omillar:

Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs shakllanishining eng muhim davridir. Shu sababli ingliz tili o'rgatishda psixologik-pedagogik yondashuvlar katta ahamiyatga ega. O'quvchining yosh xususiyatlari, qiziqishlari, bilish jarayonlari va hissiy holatini inobatga olgan holda o'qitish samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Zamonaviy psixolingvistika shuni ko'rsatadiki, bola ona tilidan tashqari ikkinchi tilda o'rganish jarayonida assotsiativ fikrlash, eslab qolish, talaffuz refleksi kabi kognitiv mexanizmlarni faol ishlatadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda darslar qiziqarli, o'yinli, rangli, multimedaviy shaklda tashkil etilishi bolada chet tili o'rganishga ijobiy emotsional muhit yaratadi.

Bu jarayonda motivatsiya markaziy o'rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchi o'zining yutuqlarini tez-tez baholash, kichik muvaffaqiyatlarini his etish imkoniga ega bo'lsa, uning o'rganishga bo'lgan ishtiyoqi barqaror saqlanadi. Shu bois, o'qituvchilar tomonidan rag'batlantiruvchi strategiyalar – maqto'v, "learning badges", "progress charts" kabi usullar qo'llanishi tavsiya etiladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, ingliz tilini o'qitish bugungi globallashuv davrida yoshlarning tafakkurini, ma'naviy olamini va raqobatbardoshligini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy hodisadir. Ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan davlat siyosati, islohotlar va ilmiy izlanishlar natijasida kelajakda O'zbekiston yoshlarining har biri nafaqat til biluvchi, balki til orqali fikrlovchi, ijodkor va jahon bilan raqobatlasha oluvchi shaxs sifatida kamol topadi. Bugungi kunda ingliz tilini o'qitish O'zbekiston ta'lim siyosatining eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Chet tilini, xususan ingliz tilini mukammal egallagan yosh avlod – millatning intellektual salohiyatini belgilovchi eng muhim omillardandir. Shu bois, mamlakatimizda ta'lim jarayoniga ilg'or xorijiy tajribalar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar izchil joriy etilmoqda. Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Bugungi kunda ingliz tilini bilish – bu nafaqat zarurat, balki yoshlarning dunyo bilan hamnafas bo'lishi, o'z imkoniyatlarini kengaytirish garovidir."

Mazkur fikr respublika miqyosida olib borilayotgan barcha islohotlarning ma'naviy va amaliy asosini tashkil etadi. Ingliz tilini o'qitish jarayoniga metodik jihatdan to'g'ri yondashish, o'qituvchilarning professional salohiyatini oshirish, psixologik-pedagogik tamoyillarni chuqur qo'llash, o'quvchilarda motivatsiya va

mustaqil fikrlashni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining poydevorini mustahkamlovchi muhim omillardandir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston – yangi taraqqiyot bosqichida" nomli ma'ruzasi. –Toshkent, 2023.
2. Sh.M. Mirziyoyev. "Yoshlarimizni chet tillarini puxta o'rganishga keng jalb etish – davr talabi". –Prezidentning 2021-yil 6-maydagi videoselektor yig'ilishidagi nutqi.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Chet tillarni o'qitish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qarori. –2021-yil 19-may, PQ–5117-son.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Boshlang'ich ta'limda xorijiy tillarni o'qitish metodikasi bo'yicha o'quv-metodik qo'llanma". –Toshkent, 2022.
5. Karimova, N. (2021). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning chet tillar ta'limidagi o'rni. –Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy jurnali, №3.